

УДК 378.018.8:364-051]:376(043.3)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.2.8>

Альона ТАРАН

аспірантка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, Черкаська область, Україна, 20300

ORCID: 0000-0002-2664-0335

Бібліографічний опис статті: Таран, А., (2022). Готовність майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності у воєнних умовах. *Ввічливість. Humanitas*, 2, 57–63, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.2.8>

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВОЄННИХ УМОВАХ

Стаття присвячена актуалізації процесу професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності в умовах війни. Метою статті є обґрунтування системи навчання та формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності. Основними методами дослідження визначені аналіз, порівняння та синтез наукової літератури щодо проблеми підготовки фахівців соціальної сфери до волонтерства; абстрагування та проектування системи професійної готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності; систематизація та узагальнення результатів дослідження. Виявлено, що процес підготовки майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської роботи повинен бути цілеспрямованим, систематичним та включати дієві методи та форми роботи.

Волонтерська діяльність студентів під час навчання у закладі вищої освіти є однією з важливих форм їх участі у громадському житті як провідного напрямку соціалізації та одним із засобів набуття умінь і навичок професійної діяльності.

Усвідомлення того факту, що у нас просто відсутні фахівці, підготовлені до роботи у воєнних умовах, але є тверда впевненість у тому, що фахівці соціальної сфери здатні швидко і ефективно побудувати нову систему допомоги людям, розробити і впровадити нові техніки та технології, засновані на власному досвіді, як організаційного осередку накопичення і трансляції нового професійного досвіду і знання.

Сучасні соціально-економічні та політичні трансформації актуалізують розширення напрямків діяльності соціальних працівників та удосконалення змісту їх підготовки, зокрема у сфері організації волонтерської діяльності у воєнний період. Сьогодні з'явилися нові напрями волонтерських справ: допомога постраждалим унаслідок війни; допомога пораненим військовим у військових шпиталях; морально-психологічна допомога захисникам України та їхнім сім'ям; морально-психологічна та реабілітаційна робота з переселенцями.

Автором досліджено важливість роботи Студентської соціально-психологічної служби факультету соціальної та психологічної освіти та Волонтерської організації «РАЗОМ» м. Умань; розкрито уявлення про організацію волонтерської діяльності в умовах війни та особливості роботи волонтерів.

Ключові слова: «готовність соціальних працівників», «Студентська соціально-психологічна служба», «Волонтерська організація «Разом»», «волонтер» та «волонтерська діяльність».

Alona TARAN

PhD Student at Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University, 2 Sadova str., Uman, Cherkasy region, Ukraine, 20300

ORCID: 0000-0002-2664-0335

To cite this article: Taran, A. (2022) Hotovnist' maybutnikh sotsial'nykh pratsivnykiv do orhanizatsiyi volonters'koyi diyal'nosti u voyennykh umovakh [The readiness of future social workers to organize volunteer activities in military conditions]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 2, 57–63, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.2.8>

THE READINESS OF FUTURE SOCIAL WORKERS TO ORGANIZE VOLUNTEER ACTIVITIES IN MILITARY CONDITIONS

The article is devoted to the actualization of the process of professional training of future social workers for the organization of volunteer activities in wartime. The purpose of the article is to substantiate the training system

and the formation of readiness of future social workers to organize volunteering. The main research methods are analysis, comparison and synthesis of scientific literature on the problem of training social professionals to volunteer; abstraction and design of the system of professional readiness of future social workers to organize volunteer activities; systematization and generalization of research results. It was found that the process of preparing future social workers for the organization of volunteer work should be purposeful, systematic and include effective methods and forms of work. Volunteering of students while studying in higher education is one of the important forms of their participation in public life as a leading area of socialization and one of the means of acquiring skills and abilities of professional activity. Awareness of the fact that we simply do not have specialists trained to work in military conditions, but there is a firm belief that social professionals are able to quickly and efficiently build a new system of assistance to people, develop and implement new techniques and technologies based on their own experience as an organizational center for the accumulation and transmission of new professional experience and knowledge. Modern socio-economic and political transformations actualize the expansion of the activities of social workers and improve the content of their training, in particular in the organization of volunteer activities during the war. Today, new areas of volunteerism have appeared: assistance to war victims; assistance to wounded soldiers in military hospitals; moral and psychological assistance to the defenders of Ukraine and their families; moral and psychological and rehabilitation work with IDPs.

The author investigates the importance of the work of the Student Social and Psychological Service of the Faculty of Social and Psychological Education and the Volunteer Organization "TOGETHER" in Uman; the idea of the organization of volunteer activity in the conditions of war and features of work of volunteers is opened.

Key words: readiness of social workers, Student social and psychological service, Volunteer organization "Together", volunteer, volunteer activity.

Актуальність проблеми. Сьогодні соціальна робота, як галузь професійної діяльності, активно розвивається, і має на меті сприяти особам і соціальним групам у подоланні особистісних та соціальних труднощів за допомогою підтримки, захисту, корекції та соціальної реабілітації. Результатом діяльності соціального працівника є забезпечення повноцінного соціального функціонування. У своїй безпосередній практичній діяльності соціальний працівник прагне досягти ефективного результату, який можна розглядати як нормалізацію, оптимізацію умов життя клієнта, відновлення, покращення його соціального функціонування.

За своєю функціональною природою соціальна робота є одним із найбільш багатопланових і трудомістких видів професійної діяльності типу «людина – людина». Соціальний працівник здійснює все різноманіття функцій організації, координації, забезпечення, психологічної та фізичної підтримки, правової та адміністративної допомоги, корекції та ін.

Соціальний працівник – це не тільки фахівець, який володіє техніками та методами допомоги іншим, але й людина, яка здатна швидко та ефективно вирішувати власні проблеми, порівняно з іншими, та використовувати набутий досвід у подальшій професійній діяльності.

Нині утворюється принципово новий досвід професійної діяльності соціальних працівників. Війна, розв'язана Росією проти України, вже призвела до відчутної гуманітарної катастрофи.

У воєнних умовах всі фахівці і, навіть, студенти намагаються надавати населенню

посильну волонтерську допомогу, психологічну допомогу у подоланні кризових станів та організації належних умов життєдіяльності внутрішньо-переміщених осіб.

Волонтерська діяльність, як складова частина позааудиторної роботи, студентів університету, є одним із чинників, що впливають на розвиток професійно важливих та особистісних якостей, підготовки майбутніх фахівців на принципах гуманізму, поваги до інших, доброзичливості та милосердя, толерантності та неупередженого ставлення до тих, хто потребує допомоги.

Для студентів спеціальності 231 Соціальна робота волонтерство виступає невичерпним джерелом розвитку соціальної відповідальності та активності, готовності підтримати, прийти на допомогу, вміння організувати спільну діяльність; надає можливість молоді отримати нові знання та досвід у різних суспільних галузях, що викликають їхній інтерес і сприяють професійному самовизначенню. Участь на добровільних засадах у різних соціальних проектах, акціях, програмах дозволить молоді сформувати здатність до критичного мислення, творчого, самостійного вирішення життєвих проблем та негараздів, успішної адаптації та реалізації в нових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

О. Ляшенко проблему професійного становлення та готовності соціального працівника до діяльності розглядає в кількох варіантах:

– як формування психофізіологічної установки суб'єкта, особистості;

– як сформованість мотиваційної установки на соціальну реальність;

– як професійно сформовані якості у вищому чи середньому спеціальному закладі;

– як здатність до самовдосконалення в професії. (Ляшенко, 1996: 340)

В залежності від потреби, *професійна підготовка соціального працівника може бути орієнтована на такі види діяльності*: діагностична (вивчення особливості сім'ї); прогностична (прогноз розвитку подій, відпрацювання певних моделей поведінки); правозахисна (використання Законів і правових актів при наданні допомоги); менеджерська (організація соціальних послуг, розвиток малого бізнесу); попереджувально-профілактична (попередження та подолання негативних явищ, що стосуються соціальної патології); соціально-медична (організація роботи з профілактики здоров'я); соціально-педагогічна (з'ясування інтересів та потреб людей); психологічна (консультації з корекції міжособистісних стосунків); соціально-побутова (покращення житлово-побутових умов); комунікативна (встановлення контактів і обмін інформацією); виховна (роль вчителя, консультанта, експерта); фасилітативна (роль помічника, посередника у подоланні апатії); адвокатська (представлення інтересів клієнта від його імені).

Вивчаючи проблеми організації системи соціальної роботи, нам необхідно постійно пам'ятати про три основоположні поняття: сім'я, територіальна громада, суспільство. Взаємозв'язок цих понять і утворює систему, в якій працює і розвивається будь-яка людина.

Система соціальної роботи, її функціональна структура повинна працювати на межі особистого і громадського, що дозволяє створити баланс інтересів у прийнятті рішень і усунути соціальні конфлікти.

У контексті підготовки соціальних працівників О. Карпенко розглядає готовність як єдність двох взаємообумовлених і взаємопов'язаних складових: готовність особистості до діяльності і готовність до розвитку та саморозвитку (самовдосконалення, самокорекція, самоуправління) (Карпенко, 2008: 34).

Т. Лях зазначає, що волонтерська діяльність – це спосіб підтримки, піклування, надання допомоги громадянам у співпраці «людина – людині»; певна взаємодія між людьми для спільного пошуку нових шля-

хів вирішення проблем, які виникають. Також автор класифікує волонтерів за такими ознаками, як: вік; ступінь професіоналізму; тривалість волонтерської діяльності; соціальна роль/ статус; ступінь мобільності; досвід волонтерської роботи; приналежність до організації; склад волонтерської групи (Лях, 2009).

Отже, волонтером може стати будь-хто, незважаючи на вік, стать, соціальний статус чи ступінь професіоналізму. (Лях, 2010).

У Законі України «Про волонтерську діяльність» зазначено, що волонтерська діяльність – добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги (Про волонтерську діяльність, 2020).

У міжнародному праві волонтерство – це участь добровольців – іноземних громадян у воєнних діях на боці жертв агресії або народу, що веде збройну боротьбу за свободу і незалежність проти іноземного гноблення.

Мета статті – обґрунтування важливості професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності у воєнних умовах.

Виклад основного матеріалу. Важливим завданням закладів вищої освіти України є підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних та соціально активних фахівців соціальної сфери, здатних на високому рівні здійснювати свою професійну діяльність.

Сьогодні система соціальної освіти вимагає різнопрофільних фахівців, здатних ефективно діяти в різних напрямках та на різних рівнях соціальної роботи. Одним із важливих напрямів освіти майбутніх соціальних працівників є їх підготовка до організації волонтерської діяльності у воєнний час.

В Україні професійна підготовка соціальних працівників здійснюється в системі неперервної професійної освіти, яка включає в себе такі структурні компоненти:

– допрофесійну підготовку (що передбачає актуалізацію самопізнання і професійного самовизначення, допрофесійну підготовку і професійний відбір),

– різнорівневу професійну підготовку у ЗВО (що здійснюється за освітніми рівнями),

– післядипломне навчання, (яке передбачає підвищення кваліфікації, перекваліфікацію,

оволодіння новими спеціалізаціями, професійний розвиток і самоосвіту).

На нашу думку, системотвірними елементами неперервної професійної освіти соціальних працівників є: вимоги й потреби суспільства та клієнтів; цінності, мета, зміст і технології соціальної і соціально-педагогічної діяльності; необхідність формування у фахівців готовності до виконання професійних обов'язків, професійної компетентності й професійно зумовлених особистісних якостей.

Нині, триває непростий етап становлення та розвитку громадянського суспільства на засадах свободи, творчості, гуманізму, милосердя, який супроводжується складними політичними та соціально-економічними викликами в умовах війни.

Розв'язана війна Росії проти України ще більше згуртувала та об'єднала українців усього світу. Про це, насамперед, свідчить велике бажання людей допомогти: люди різного віку і статків надають свою допомогу грошми, продуктами, речами, активно відгукуються керівники підприємств, заводів, приватні підприємці, сільські громади, галузь освіти і соціальна галузь. Допомога надається в повному обсязі та основне вчасно.

На думку І. Звереві «волонтерська робота – це добродійна діяльність, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот і суспільства в цілому. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим, особам і соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером». (Зверева, 38).

Наразі, волонтерська діяльність є ефективним засобом розвитку громадянського суспільства, а волонтери є його повноправними суб'єктами суспільного розвитку. Роль волонтерства визнана на державному рівні, що знаходить своє підтвердження в окремих законодавчих документах, зокрема у законах України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001 р., зі змінами), «Про соціальні послуги» (2003, зі змінами), «Про волонтерську діяльність» (2011, зі змінами) та ін., у яких добровільна праця волонтерів визнається як необхідна та суспільно корисна.

Важливим засобом професійного становлення майбутніх соціальних працівників є їхня активна волонтерська діяльність, що дозволяє діяти за покликом серця для того, щоб разом робити світ кращим і кращим й водночас набувати досвіду професійної діяльності.

До головних принципів волонтерського руху, належать принцип надання особистих або організованих послуг, а також принцип перетворення волонтерства в елемент особистісного розвитку, набуття нових знань та навичок (Заверико, 2001:24).

За своєю суттю волонтерство дає змогу розширити діапазон професійної діяльності студентів спеціальності 231 Соціальна робота, надаючи при цьому певні переваги порівняно із звичною практичною діяльністю.

Основними перевагами є:

- добровільна участь, а отже, більш стійка мотивація до діяльності;

- самостійність, що призводить до якісного особистісного та професійного зростання;

- свобода вибору об'єктів волонтерської діяльності, її змісту, форм (кращі умови для побудови індивідуальної траєкторії професійного зростання);

- наявність нових соціальних факторів для порівняння себе з іншими волонтерами чи то професіоналами соціальної сфери тощо), а звідси – умови для формування більш об'єктивно-критичного ставлення до себе як особистості, так і фахівця.

Осередком волонтерської діяльності на базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини є Студентська соціально-психологічна служба.

Діяльність Студентської соціально-психологічної служби, спрямована на ознайомлення зі специфікою організації волонтерської діяльності в різних соціальних сферах; оволодіння майбутніми соціальними працівниками формами, методами, прийомами волонтерської діяльності, спільну розробку й реалізацію творчих соціально-виховних, розвивальних, просвітницьких, рекламно-інформаційних, профілактичних, корекційно-реабілітаційних заходів для їх реалізації в навчальних закладах, реабілітаційних центрах, громадських організаціях м. Умань (свят, театралізованих вистав, конкурсів, колективних творчих справ). Засідання

групи проводяться у формі тренінгових занять та майстер-класів, які проводять як викладачі, так і студенти-досвідчені волонтери.

Зазначимо, що студенти не лише самі є активними волонтерами, а й активно популяризують волонтерську діяльність в молодіжному середовищі – організують круглі столи, ток-шоу, рекламні акції, масові заходи для ознайомлення з професією соціального працівника у суспільстві.

Основні завдання, які покладають на себе учасники служби:

- сприяння розвитку волонтерського руху серед студентів Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та в місті;

- здійснення та захист прав і свобод, задоволення соціальних та культурних інтересів громадян;

- створення умов для саморозвитку волонтерів як особистостей, громадян України, професійного становлення як фахівців;

- пропаганда принципів волонтерського руху.

- співпраця з громадськими організаціями;

- пошуково-дослідницька діяльність.

Основними напрямками волонтерської діяльності здобувачів вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота є:

- надання послуг дітям-сиротам та дітям, які залишилися без батьківської опіки (заклади інтернатного типу міста, центр соціально-психологічної реабілітації для дітей, прийомні сім'ї, ДБСТ);

- розвивально-корекційна, реабілітаційна та дозвіллева робота з дітьми з інвалідністю;

- організація благодійних акцій, культурно-дозвіллевих заходів для дітей та молоді міста;

- науково-дослідна робота волонтерів (участь у науково-практичних конференціях, написання тез та статей щодо волонтерства та добродійної діяльності);

- превентивна робота щодо попередження й профілактики негативних явищ, зокрема наркоманії та СНІДу серед неповнолітніх та молоді;

- організація вуличної соціальної роботи з дітьми та молоддю в м. Умань;

- робота з учасниками бойових дій та їх сім'ями, людьми похилого віку, людьми з інвалідністю, з дітьми з притулку для неповнолітніх та ін.;

- участь в благодійних акціях разом з іншими організаціями.

В умовах воєнного стану, основною метою діяльності більшості волонтерських організацій є допомога людям, що постраждали від воєнних дій: біженцям, внутрішньо-переміщеним особам, пораненим, військовослужбовцям та територіальній обороні. Важливості та необхідності набули ті напрямки волонтерства, якими до цього займалися в більшості лише профільні фонди: допомога військовим, пошук ліків, гуманітарка.

Відповідно наші студенти активно долучаються до діючих волонтерських організацій міста та країни. Понад два десятки волонтерів працюють практично без вихідних, кожен бере на себе певну частину роботи.

Особливої уваги заслуговує *Волонтерська організація «РАЗОМ»* м. Умань (<https://www.facebook.com/groups/1413678352295572/>).

З-поміж основних напрямів діяльності волонтерів організації «РАЗОМ»:

- збір необхідних речей, ліків, усього, чого потребують наші захисники, збройні сили, територіальна оборона;

- проведення занять з тактики (тактичної медицини) для представників територіальної оборони, цивільного населення і всіх, хто цього буде потребує;

- створення бази водіїв з авто з метою забезпечення перевезень;

- комунікація з іншими волонтерськими організаціями, штабами з метою злагодженої співпраці з чітким розподілом обов'язків та забезпечення чіткої логістики.

Для маленьких діток волонтери пакують так звані «наплічники радості», до яких кладуть цукерки, іграшки, різні цікавинки для малечі 2-4 років – так волонтери намагаються потішити діток, які не розуміли поняття «війна», але, на жаль, опинились в її реаліях.

Важливим напрямом діяльності волонтерів – допомога та супровід поранених військовослужбовців, яких лікують в одному зі шпиталів нашого міста найкращі медики.

Українці і тут об'єдналися задля допомоги – збирають кошти на лікування, медикаменти, нове обладнання для лікарень, спецавтомобілі для безпечного транспортування поранених, приносять пораненим книжки, побутові речі, масово здають кров, тощо.

Лікарі високо цінують допомогу, яку надають шпиталю волонтери. Зокрема, догляд за пораненими (перевдягнути, погодувати, підняти настрій), завдяки чому медики можуть зосередитися безпосередньо на лікуванні.

Самі солдати дуже високо цінують таку допомогу. За словами очевидців, бойовий дух українських солдатів і офіцерів, як і раніше, високий. Багато хто просить трохи їх «підремонтувати» і хочуть швидше повернутися на фронт, незважаючи на важкі поранення.

Українська Волонтерська Служба надає декілька порад для усіх хто хоче стати волонтером:

1. Робіть те, на чому ви знаєтесь. Наприклад, якщо ви вмієте готувати, – годуйте цивільних або українських військових. Добре ладнаєте з дітьми – влаштуйте заняття для дітей, чий родини покинули домівки.

2. Сконцентруйтеся на одному напрямку. Не беріть надміру завдань, бо це призведе до вигорання. Пам'ятайте, що неможливо самотужки врятувати весь світ.

3. Спершу допомагайте тим, хто близько. Коли не знаєте, де шукати волонтерські завдання, запропонуйте допомогу сусідам, напишіть у чат будинку чи шкільний. Це буде простіше й ефективніше.

Як зазначає очільник Української Волонтерської Служби: «Зараз ваш будинок – ваша головна фортеця. Ваші сусіди – союзники. Спочатку ви допомагаєте один одному, потім починаєте збирати гуманітарну допомогу або готуєте їжу для ТрО».

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, сучасні події впливають на розвиток волонтерської діяльності та стимулюють

її до розвитку та вдосконалення, пошуку нових форм та напрямів допомоги, методів та нових платформ роботи із постраждалими.

Бути волонтером для майбутнього соціального працівника – це можливість для реалізації творчого й професійного потенціалу, особистісної самоактуалізації, формування почуття суспільної значущості, набуття досвіду самовдосконалення.

Розкриваючи сутність та зміст такого феномену як волонтерство та досліджуючи сучасні тенденції його розвитку, аналізуючи досвід діяльності Студентської соціально-психологічної служби Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, нами було встановлено, що до волонтерства слід залучати студентів, з відповідною професійною та особистісною спрямованістю, позитивною зовнішньою та внутрішньою мотивацією, з власною життєвою перспективою та значущою метою.

Проведене нами дослідження дозволяє сформулювати теоретичні і практичні висновки і рекомендації щодо організації волонтерської діяльності у воєнних умовах: ми розглядаємо волонтерство як складову професійної підготовки фахівців у галузі соціальної роботи (психологів, соціальних працівників), як школу особистісного розвитку, успішної самореалізації особистості.

Сформульовані нами висновки не претендують на остаточне вирішення проблеми готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності у воєнних умовах. Вони повинні стати основою для прогнозування подальшої соціально-педагогічної роботи з підготовки волонтерів та організації їхнього успішної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волонтерська організація «РАЗОМ» м. Умань URL: <https://www.facebook.com/groups/1413678352295572/>
2. Заверико Н. В. Міжнародні організації у соціальній сфері. *Практична психологія та соціальна робота*. 2001. № 4. С. 23–25.
3. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 р. № 43: станом на 3 лип. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
4. Зверева І. Д. Соціальна робота в Україні: Навч. Посібник. Київ: *Науковий світ*, 2003. С. 115.
5. Карпенко О. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти : автореф. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : 13.00.04. Київ. 2008. С. 34
6. Лях Т.Л. Соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Луганськ, 2009. С. 201
7. Лях Т.Л. Методика організації волонтерських груп. Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2010. С. 160
8. Ляшенко О.І. Особистісно орієнтоване знання як сучасна парадигма проектування змісту освіти. *Філософія освіти в сучасній Україні*. 1996. С. 339-343.

9. Українська Волонтерська Служба. URL: <https://www.facebook.com/UkrainianVolunteerService/posts/4990564657727773>
10. Факультет соціальної та психологічної освіти. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua/%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5-%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F/volontery/>

REFERENCES:

1. Volonterska orhanizatsiia «RAZOM» m. Uman [Volunteer organization "TOGETHER" Uman]. Retrieved from: <https://www.facebook.com/groups/1413678352295572/> [in Ukrainian].
2. Zaveryko N.V. (2001). Mizhnarodni orhanizatsii u sotsialnii sferi [International organizations in the social sphere]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota – Practical Psychology and Social Work*, 4, 23–25 [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy «Pro volontersku diialnist» vid 19.04.2011 r. №43: stanom na 3 lyp. 2020 r [Law of Ukraine "On Volunteering" dated 19.04.2011 №43: as of July 3]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> [in Ukrainian].
4. Zvierieva I.D. (2003). Sotsialna robota v Ukraini: Navch. Posibnyk [Social work in Ukraine: Textbook.]. Kyiv: Naukovyi svit [in Ukrainian].
5. Karpenko O.H. (2008). Profesiina pidhotovka maibutnykh sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh universytetskoï osvity [Professional training of future social workers in the conditions of university education]. *Doctor's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].
6. Liakh T.L. (2009). Sotsialno-pedahohichna diialnist studentskykh volonterskykh hrup [Socio-pedagogical activity of student volunteer groups]. *Candidate's thesis*. Luhansk [in Ukrainian].
7. Liakh T.L. (2010). Metodyka orhanizatsii volonterskykh hrup [Methods of organizing volunteer groups]. Kyiv : Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka [in Ukrainian].
8. Liashenko O.I. (1996). Osobystisno orientovane znannia yak suchasna paradyhma proektuvannia zmistu osvity. Filosofiia osvity v suchasniï Ukraini [Personality-oriented knowledge as a modern paradigm of designing the content of education. Philosophy of education in modern Ukraine] [in Ukrainian].
9. Ukrainska Volonterska Sluzhba [Ukrainian Volunteer Service]. Retrieved from: <https://www.facebook.com/UkrainianVolunteerService/posts/4990564657727773> [in Ukrainian].
10. Fakultet sotsialnoi ta psykholohichnoi osvity [Faculty of Social and Psychological Education]. Retrieved from: <https://fspu.udpu.edu.ua/%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5-%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F/volontery/> [in Ukrainian].